

SPELENDERWIJS DUIITS LEREN

Lessuggesties voor het basisonderwijs

Ontwikkeld door de werkgroep "Bilinguales Lernen von Anfang an" (Beate van Asch, Heike Elsmann, Hanne Heuer, Judit Kemper, Ulrike Schwarz, Hans-Peter Wildfeuer) van het Schulamt für den Kreis Borken © 2009

Vertaald voor het Nederlandse onderwijs door studenten van de opleiding Duitse taal en cultuur van de Universiteit Utrecht (Marieke van Baarsen, Jasper van den Berg, Hanne Boven, Rowie Bovendeerd, Leah Bremer, Dave Bührs, Tom van Bunnik, Megan Ceelen, Minke Douma, Yenissei Heule, Sophie Kerckhoff, Arieke Lucas, Marloes Meijer, Suzanne Ros, Liesbeth Rozendaal, Jona van Santen, Jan-Mark Schout, Johanna Suur, Francisca van Vark, Bert Visser und Linda Salner)

Redactie: Doris Abitzsch en Jaap van Vredendaal

Utrecht 2021

Bezirksregierung
Münster

taal:
unie

1	Geschikt voor groep:							Steunletters	
			3	4	5	6	7		8
Toepassing:									
	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen met visuele ondersteuning woorden gemakkelijker onthouden en uitspreken, zonder door de spelling te worden afgeleid.									
Materiaal:									
Schoolbord									
Beschrijving:									
Van al bekende begrippen rondom hetzelfde thema worden alleen de beginletters opgeschreven. Pas wanneer de betekenis en klank door herhaalde interactie duidelijk zijn, wordt het hele woord opgeschreven. Als tussenstap en geheugensteun kan de beginletter van een woord houvast bieden.									
Varianten/voorbeelden:									
1 2 3 4 5 6 7 8 Obst und Gemüse B Z K G L R H P									
<p>Nummer 1 ist eine Birne (v) / eine Banane (v) / eine Brombeere (v) / ein Blumenkohl (m) / ein Brokkoli (m)</p> <p>Nummer 2 ist eine Zwiebel (v) / eine Zucchini (v)</p> <p>Nummer 3 ist ein Kürbis (m) / eine Kartoffel (v)</p> <p>Nummer 4 ist eine Gurke (v)</p> <p>Nummer 5 ist ein Lauch (m)</p> <p>Nummer 6 ist ein Rosenkohl (m) / ein Radieschen (o) / ein Rotkohl (m) / ein Rettich (m)</p> <p>Nummer 7 ist eine Himbeere (v) / ein Holunder (m)</p> <p>Nummer 8 ist eine Pflaume (v) / ein Porree (m)</p>									

Onderling vragen stellen: "Was ist Nummer eins?", "Was ist die dritte Nummer?"

Opmerkingen/tips:

Ook bij het vertellen van verhalen kunnen personen of situaties met behulp van steunletters gemakkelijker worden onthouden.
Thema en aantal woorden kunnen worden aangepast aan de leeftijdsgroep.

Naar: Eberhard Piepho

2	Geschikt voor groep:							Praten over plaatjes		
			3	4	5	6	7			
Toepassing:										
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid		Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:										
De kinderen kunnen (in de klas, in tweetallen of in groepjes):										
<ul style="list-style-type: none"> - iets samenhangend vertellen en daarbij vrij spreken; - doelgericht vertellen; - met de taal experimenteren (en dingen uitproberen). 										
Materiaal:										
Afbeeldingen, Ansichtkaarten, posters, illustraties of praatplaat die makkelijk tot spreken uitnodigen.										
Beschrijving:										
<ol style="list-style-type: none"> 1. Speel "<i>Ich sehe was, was du nicht siehst</i>" met de hele klas, in tweetallen of in groepjes aan de hand van het beeldmateriaal. 2. De leerkracht laat de kinderen eerst vrij praten over de poster/praatplaat of afbeeldingen. 3. De leerkracht of een leerling benoemt iets op de praatplaat of kiest een afbeelding. De kinderen wijzen aan of ze het raadsel of de opdracht hebben begrepen. 4. De kinderen stellen een eigen woordenschat samen (woordkaarten, woordenlijsten, met of zonder plaatjes). Daarbij kan een woordenboek als hulpmiddel worden gebruikt. De gemaakte lijstjes kunnen aan elkaar worden gepresenteerd en later voor herhaling worden gebruikt. <p>De leerkracht kan ook differentiëren per leerling door plaatjes toe te wijzen.</p>										
Varianten/voorbeelden:										
<p>Kinderen praten eerst vrij. Daarna kan een luistervaardigheidsoopdracht volgen, waarvoor de kinderen papier en pen bij de hand houden. Afhankelijk van het aantal zinnen dat de leerkracht heeft voorbereid, schrijven de kinderen getallen op het papier, b.v. 1 tot 10. Naast deze getallen noteren de kinderen met een eenvoudig symbool of datgene wat de leerkracht over de afbeelding vertelt juist of onjuist is.</p> <p>Voorbeeld:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vater und Mutter sitzen auf dem Sofa. 										

2. Oma ist auch da.

3. ...

Het blad van de leerling ziet er dan bijvoorbeeld als volgt uit:

1. 😊

2. ☹️

Opmerkingen/tips:

3	Geschikt voor groep:						Prentenboeken				
	2	3	4	5	6						
Toepassing:											
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid	X	Taalbeschouwing	X	Interculturele competentie
Doel:											
De kinderen kunnen:											
<ul style="list-style-type: none"> - de inhoud van het prentenboek begrijpen; - een rol uit het verhaal op zich nemen en bepaalde scènes naspelen. 											
Materiaal:											
<ul style="list-style-type: none"> - prentenboek (dat zoveel mogelijk aansluit bij het onderwerp van de les) - kaarten met plaatjes en/of woorden uit het prentenboek 											
Beschrijving:											
<p><i>Voor</i> het verhaal: Allereerst worden de benodigde woorden en/of zinnen zich door de kinderen eigengemaakt (zie bijv. kaart 42: Woorden introduceren).</p> <p><i>Tijdens</i> het verhaal: De leerkracht leest het boek voor en zet het verhaal kracht bij door middel van gebaren en gezichtsuitdrukkingen. Ook kunnen alleen de relevante bladzijdes worden getoond. De kinderen volgen het verhaal.</p> <p><i>Na</i> het verhaal: De kinderen krijgen kaarten met plaatjes van personen en voorwerpen uit het verhaal. De leerkracht leest het verhaal opnieuw voor en de kinderen houden de juiste kaart omhoog, als hun voorwerp of persoon wordt genoemd.</p>											
Varianten/voorbeelden:											
<p>Na het verhaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Doe mee met het verhaal</i> <p>De leerkracht deelt de kinderen in verschillende groepen in. De kinderen nemen een rol uit het verhaal op zich.</p> <p>De leerkracht leest het verhaal opnieuw voor. De kinderen doen een specifieke beweging na die bij hun rol hoort. De kinderen kunnen ook al enkele tekstonderdelen meespreken.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Werken met tekststroken</i> (als de kinderen het schriftbeeld al kennen) 											

Het verhaal hangt in plaatjes afgebeeld aan het schoolbord. Kinderen hangen de tekststroken bij de bijpassende plaatjes en reconstrueren zo het verhaal. Daarna maken kinderen hun eigen uitvouwboekje over het prentenboek en schrijven bij ieder plaatje een bijpassende zin op.

Opmerkingen/tips:

In groep 2 en 3 en aan het begin van groep 4 kunnen de prentenboeken vooral worden gebruikt als eerste kennismaking met de nieuwe taal. De kinderen genieten ervan om het verhaal met behulp van plaatjes en de ondersteuning van de leerkracht te begrijpen. De verhalen kunnen ook bij andere taalvakken worden gebruikt, bijvoorbeeld als schrijfopdracht voor schrijfonderwijs in het Nederlands.

4	Geschikt voor groep:						Tweetalige prentenboeken				
		2	3	4	5	6					
Toepassing:											
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid	X	Taalbeschouwing	X	Interculturele competentie
Doel:											
De kinderen kunnen:											
<ul style="list-style-type: none"> - de inhoud van het prentenboek begrijpen; - hun woordenschat uitbreiden. 											
Materiaal:											
<ul style="list-style-type: none"> - geschikte prentenboeken in beide talen (zoveel mogelijk afgestemd op het onderwerp van de les) - plaatjes/woordkaarten voor bij het prentenboek 											
Beschrijving:											
<p>Er zijn diverse prentenboeken die zowel in het Duits als in het Nederlands zijn verschenen. Voor het gebruik in de les zijn prentenboeken waarin zinspatronen worden herhaald bijzonder geschikt, doordat de kinderen deze zinspatronen kunnen herkennen en gezamenlijk hardop mee kunnen lezen. De leerkracht leest de tekst alinea voor alinea in beide talen voor en laat de afbeeldingen (eventueel als dia's) zien. Dit zorgt ervoor dat de kinderen de inhoud begrijpen en tegelijkertijd wennen aan de klanken van de vreemde taal, hun woordenschat kunnen uitbreiden en hun gevoel voor de taal kunnen ontwikkelen. Dit wordt door verschillende activiteiten ondersteund (zie voorbeelden). Bovendien zijn tweetalige prentenboeken ook een goede manier om talen te vergelijken.</p>											
Varianten/voorbeelden:											
<p>Het gebruik van het prentenboek: "Wil je mijn vriendje zijn?" / "Die kleine Maus sucht einen Freund" door Eric Carle</p> <p>Het gebruik van het prentenboek is geschikt voor het onderwerp "dieren" of voor het onderwerp "vriendschap".</p> <p>Mogelijke activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> · voorlezen van het prentenboek per alinea in beide talen · bespreken van de inhoud · vergelijken van de Nederlandse tekst met de Duitse tekst · diernamen bij plaatjes sorteren 											

- dieren tekenen en de juiste namen aan de dieren koppelen
- oefenen van zinnen als: „Willst du mein Freund sein?“ „Nein, mit einer kleinen Maus gehe ich nicht mit.“
- zelf stokpoppen van dieren maken en het verhaal (met ingekorte tekst) naspelen in het Duits.

Opmerkingen/tips:

In groep 2, 3 en 4 mogen de teksten niet te uitgebreid zijn.

De volgende geschikte prentenboeken zijn ook gepubliceerd in het Duits:

Eric Carle: "Rupsje Nooitgenoeg" ("Kleine Raupe Nimmersatt")

Wolf Erlbruch: "Over een kleine mol die wil weten wie er op zijn kop gepoept heeft" ("Vom kleinen Maulwurf, der wissen wollte, wer ihm auf den Kopf gemacht hat")

Janosch: "Kleine beer en kleine tijger" ("Kleiner Tiger und kleiner Bär"): verschillende boeken

Leo Lionni: "Frederick" en "Swimmy"

Marcus Pfister: "De mooiste vis van de zee" ("Der Regenbogenfisch"): meerdere delen

5	Geschikt voor groep:							Bingo		
		2	3	4	5	6	7			
Toepassing:										
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid		Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:										
De kinderen kunnen woorden rond een bepaald thema onthouden en reproduceren.										
Materiaal:										
Bingokaarten behorend tot een bepaald woordveld (minimaal 12 kaarten)										
Beschrijving:										
Ieder kind houdt de bingokaarten die horen bij het gekozen woordveld bij de hand; er kunnen ook twee of meer woordvelden worden gebruikt. Het kind legt negen van deze kaarten voor zich op tafel, met de plaatjes naar boven en in een veld van 3x3. De leerkracht noemt nu één voor één de woorden op. Staat het woord op een van de negen kaartjes, dan mag dit kaartje worden omgedraaid. Het kind dat als eerste een horizontale, verticale of diagonale rij van drie kaarten heeft omgedraaid en <i>Bingo</i> roept, heeft gewonnen. Ter controle moet het kind de drie woorden nog een keer opnoemen.										
Varianten/voorbeelden:										
Eenvoudige spelvarianten kunnen voor meer uitdaging zorgen:										
- Er worden kaartjes met plaatjes gebruikt. (De kinderen moeten het begrip kennen)										
- Er worden woordkaartjes gebruikt en de leerkracht noemt het Duitse woord. (De kinderen moeten het woord kunnen lezen)										
- Er worden woordkaartjes gebruikt en de leerkracht noemt het Nederlandse woord. (De kinderen moeten weten wat het in het Duits betekent en het daarbij passende kaartje zoeken)										
- In groep 6, 7 en 8 kunnen de kinderen de woorden ook zelf in het bingoveld schrijven. De woorden moeten dan wel in de klas of in het schrift te vinden zijn, zodat ze die alleen hoeven over te schrijven. De kinderen oefenen zo steeds weer de benodigde woorden.										
- Kennen de kinderen het spel, dan kunnen de kinderen de rol van de leerkracht overnemen en de woorden opnoemen.										
- Het gebruik van de juiste lidwoorden kan worden geoefend. (ein Hund, eine Katze, etc.)										
Opmerkingen/tips:										
Voor groep 2 en 3 zijn plaatjes aan te bevelen.										

6	Geschikt voor groep:							Klassensprache – Redemittel			
			3	4	5	6	7				8
Toepassing:											
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid		Taalbeschouwing	X	Interculturele competentie
Doel:											
De kinderen kunnen alledaagse uitdrukkingen en werkinstructies in het Duits begrijpen en toepassen.											
Materiaal:											
Geen											
Beschrijving:											
De leerkracht spreekt zoveel mogelijk Duits bij het geven van de werkinstructies en het leiden van de gesprekjes. De kinderen stellen zich op de Duitse taal in en hoeven niet steeds tussen twee talen te wisselen.											
Varianten/voorbeelden:											
Setze dich, bitte.					Ga zitten, alsjeblieft						
Öffne das Fenster, bitte.					Open het raam.						
Schließe die Tür, bitte.					Doe de deur dicht.						
Geh zur Tür.					Ga naar de deur.						
Nimm dein Heft, bitte.					Pak je schrift.						
Nehmt eurer Heft, bitte.											
Zeig mir dein(e) ____, bitte.					Laat je ... zien.						
Öffne(t) das Buch auf Seite ____.					Kijk op bladzijde						
Komm an die Tafel, bitte.					Kom naar het bord.						
Arbeite zusammen mit deinem Partner / deiner Partnerin.					Werk samen met je partner.						
Arbeite zusammen in deiner Gruppe.					Werk samen met je groep.						
Darf ich zur Toilette gehen?					Mag ik a.u.b. naar de wc?						
Ich verstehe dich / Sie nicht.					Ik versta je / u niet.						
Hör zu!					Luister!						
Opmerkingen/tips:											

7	Geschikt voor groep:						Kleurdictee		
			3	4	5	6			
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid		Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen details in een tekst begrijpen.									
Materiaal:									
<ul style="list-style-type: none"> - lege vellen of kleurplaten - gekleurde stiften of kleurpotloden 									
Beschrijving:									
De kinderen krijgen een kleurplaat en moeten verschillende details inkleuren of toevoegen. Hierbij is het belangrijk dat de kinderen eerst hun tekenspullen klaar hebben liggen, zodat het werkproces niet wordt gestoord door organisatorische zaken.									
Varianten/voorbeelden:									
<p>Werkinstructie voor de leerkracht: <i>Nehmt euer Etui.</i> <i>Hört zu und malt.</i> <i>Es gibt zwei Bäume. Diese Bäume sind grün.</i> <i>Es gibt einen Vogel neben dem Baum.</i></p> <p>Variant: Een A4-blad kan meerdere keren worden gevouwen, zodat er acht vakjes ontstaan. De vakken worden van een t/m acht genummerd. De leerkracht dicteert nu enkele zinnen en de kinderen tekenen de genoemde dingen in het passende vakje.</p> <p>Werkinstructie voor de leerkracht: <i>Malt einen braunen Tisch in Nummer 1.</i></p>									
Opmerkingen/tips:									
Het kleurdictee is geschikt als oefening met nieuw geleerde woorden rond welk thema ook.									

8	Geschikt voor groep:						Educatief spel (domino)		
			3	4	5	6			
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen spelenderwijs nieuw geleerde woorden reproduceren en toepassen.									
Materiaal:									
Zelfgemaakte dominokaartjes									
Beschrijving:									
De basisregel van de meeste dominospelletjes is, dat spelers om de beurt een steen of kaartje met hetzelfde aantal ogen op één van beide zijden tegen elkaar leggen. In het taalonderwijs worden geen stenen met ogen, maar kaartjes met plaatjes en/of woorden in de vreemde taal - in dit geval het Duits - gebruikt. Aan een kaartje met een plaatje kan dan een kaartje met het bijbehorende woord worden gelegd. Elke speler krijgt aan het begin van het spel evenveel kaartjes. Eén kind begint het spel door een kaartje neer te leggen. Daarna leggen de andere spelers na elkaar met de klok mee een kaartje aan. Bij elk kaartje dat wordt omgedraaid moet het woord in het Duits hardop worden gezegd. Als een speler niet kan aanleggen, slaat hij of zij een beurt over. Wie als eerste al zijn of haar kaartjes heeft aangelegd, is de winnaar.									
Varianten/voorbeelden:									

De opmaak van de kaartjes kan worden gevarieerd, zodat bijvoorbeeld de volgende velden kunnen worden aangelegd:

- een woord in het Nederlands en het corresponderende woord in het Duits;
- een zelfstandig naamwoord en een bijpassend werkwoord;
- een bijvoeglijk naamwoord en een antoniem, bijv. 'schwarz' en 'weiß';
- een woord en/of een plaatje en het bijbehorende overkoepelende begrip, bijv. 'Tier' en 'Hund' (aan het einde van het schooljaar).

Bij deze varianten moet het Duitse woord steeds worden voorgelezen.

Voorbeeld: De onderstaande tien kaartjes kunnen als volgt worden aangelegd:

(1) der Urlaub – die Familie, (2) die Schwester – der Monat, (3) der Januar – das Obst, (4) die Birne – die Schule, (5) der Bleistiftspitzer – die Kleidung, (6) die Jacke – die Farbe, (7) das Grün – das Tier, (8) der Hund – das Frühstück, (9) die Milch – die Möbel, (10) der Stuhl – die Muschel

Er zijn natuurlijk veel meer woorden te bedenken die onder de overkoepelende begrippen vallen.

Opmerkingen/tips:

De kinderen in groep 5 en 6 kunnen de dominokaartjes ook zelf maken. Duitstalige voorbeelden zijn op Google te vinden met de zoekterm 'Arbeitsblatt Domino'.

9	Geschikt voor groep:						Bewegingsspel (Fischer, Fischer, wie tief ist das Wasser?)		
	2	3	4	5	6				
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen: - geïntroduceerde bewegingswerkwoorden (en andere begrippen) gebruiken; - de getallen gebruiken.									
Materiaal:									
Geen									
Beschrijving:									
<p>‘Schipper mag ik overvaren?’ – ‘Fischer, Fischer, wie tief ist das Wasser?’ Een kind is de visser en staat aan de ene kant van het speelveld. De andere kinderen staan aan de overkant. Vervolgens ontstaat de volgende dialoog: Kinderen: <i>Fischer, Fischer, wie tief ist das Wasser?</i> Visser: <i>10 Meter.</i> (Dit is een voorbeeld, de visser mag zelf een diepte kiezen.) Kinderen: <i>Wie kommen wir hinüber?</i> Visser: Geeft aan op welke manier de kinderen aan de andere kant van het speelveld moeten komen, bijvoorbeeld <i>hüpfend</i>. De kinderen proberen nu zo snel mogelijk op de aangegeven manier aan de overkant te komen. De visser rent ze tegemoet en probeert zoveel mogelijk kinderen te tikken. Kinderen die afgetikt zijn, helpen de visser in de volgende ronde.</p>									
Varianten/voorbeelden:									
<p>- De visser kan ook uiterlijke kenmerken van de kinderen of van hun kleding noemen als voorwaarde om te mogen oversteken. Dan kunnen bijvoorbeeld alleen kinderen met rode kleding of alleen kinderen met een spijkerbroek oversteken. Voorbeeld: Kinderen: <i>Fischer, Fischer, wer darf hinüber?</i> Visser: <i>Kinder mit einem roten Pullover.</i> - bewegingswerkwoorden: laufend = lopend, kriechend = kruipend, springend = springend, rollend = rollend, auf einem Bein hüpfend = hinkelend - andere begrippen: rückwärts = achteruit, seitlich = zijwaarts, pfeifend = fluitend</p>									

Opmerkingen/tips:
Dit spel is heel geschikt voor de gymles.

10	Geschikt voor groep:						Bewegingsspel (Wie spät ist es, Herr Wolf?)		
		2	3	4					
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen de getallen 1 t/m 12 reproduceren en gebruiken.									
Materiaal:									
Geen									
Beschrijving:									
<p>‘Wolfje, wolfje, hoe laat is het?’ – ‘Wie spät ist es, Herr Wolf?’</p> <p>Er wordt een vanger (de wolf) gekozen. Alle andere kinderen (lopers) staan achter een lijn. De vanger staat aan de andere kant van het speelveld achter een lijn. De kinderen roepen: ‘Wie spät ist es, Herr Wolf?’ De wolf antwoordt bijvoorbeeld: ‘Sechs Uhr’. De kinderen gaan dan zes stappen vooruit, waarbij ze zelf bepalen hoe groot de stappen zijn. Dit vraag- en antwoordspel wordt meermaals herhaald, met wisselende getallen, totdat de wolf plotseling roept: ‘Zwölf Uhr!’ of ‘Mittagessen’. Bij het horen van deze woorden rennen alle kinderen naar de lijn aan de overkant van het speelveld. De wolf probeert de lopers af te tikken. De afgetikte lopers helpen de wolf in de volgende ronde. Als (bijna) alle lopers afgetikt zijn, wordt er een nieuwe wolf gekozen. Lukt het een kind de overkant te bereiken voordat de wolf ‘Zwölf Uhr’ heeft geroepen, dan wordt dit kind de nieuwe wolf.</p>									
Varianten/voorbeelden:									
Een gemakkelijkere variant is wanneer in de beginfase van het spel bij het noemen van het uur ook een kaart met het corresponderende cijfer wordt getoond. Als de cijfers zijn geoefend kunnen de cijferkaarten worden weggelaten.									
Opmerkingen/tips:									
Dit spel is heel geschikt voor de gymles.									

11	Geschikt voor groep:							5-minuten-woordenschat			
			3	4	5	6	7		8		
Toepassing:											
X	Luistervaardigheid		Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid		Taalbeschouwing		Interculturele competentie
Doel:											
De kinderen kunnen de geleerde woordenschat toepassen.											
Materiaal:											
- vel papier - gekleurde stiften of kleurpotloden											
Beschrijving:											
Ieder kind krijgt een vel papier en vouwt het zo, dat er acht vakken ontstaan die worden genummerd van een tot en met acht. De leerkracht geeft aanwijzingen wat de kinderen in de vakjes moeten tekenen, bijvoorbeeld: <i>Zeichnet einen roten Ball in Nummer fünf.</i> Als alle vakjes vol zijn, worden de namen op de blaadjes geschreven, de blaadjes worden verzameld en nagekeken door de leerkracht.											
Varianten/voorbeelden:											
De kinderen kijken hun eigen blad of het blad van een ander na.											
Opmerkingen/tips:											
Deze woordenschattest kan al in een vroeg stadium (vanaf groep 3) worden toegepast. In hogere groepen kunnen de kinderen ook de woorden bij de tekeningen schrijven.											

12	Geschikt voor groep:							Bewegingsspel (Tuinierspel)		
		2	3	4						
Toepassing:										
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid		Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:										
De kinderen kunnen de genoemde begrippen reproduceren en gebruiken.										
Materiaal:										
Geen										
Beschrijving:										
<p>De kinderen staan verspreid over de vier hoeken van het lokaal of de zaal. Elke hoek wordt vernoemd naar een bloemsoort. De tuinier staat in het midden en roept: <i>Ich rufe in meinen Garten ....</i> De opgeroepen kinderen met de betreffende bloemennaam moeten hun hoek verlaten en kunnen door de tuinier worden getikt. De tuinier kan ook meerdere of zelfs alle bloemsoorten in zijn tuin roepen. Het kind dat als eerst wordt getikt, wordt de nieuwe tuinier.</p> <p>Suggesties voor bloemennamen: Rosen, Schneeglöckchen, Tulpen, Löwenzahn, etc. De kinderen mogen ook zelf bloemennamen bedenken.</p>										
Varianten/voorbeelden:										
<p>Het spel kan worden afgewisseld door een ander overkoepelend begrip met bijbehorende woorden te kiezen en/of de klas op te delen in meer dan vier groepen.</p> <p>Voorbeelden: Ich rufe in mein Haus ... (die Tische, Stühle, Bücher) Ich rufe in meine Schultasche ... (die Anspitzer, Radiergummi, Bücher) Ich rufe auf meinen Bauernhof... (die Hunde, Katzen, Schweine)</p>										
Opmerkingen/tips:										
Het spel is ook geschikt voor de gymles.										

13	Geschikt voor groep:						Handpoppen		
		2	3	4	5	6			
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen: - woorden of zinnen naspreken; - in het Duits reageren.									
Materiaal:									
Handpoppen									
Beschrijving:									
Handpoppen kunnen in het vreemdetalenonderwijs verschillende functies vervullen, zoals die van identificatieobject, bemiddelaar of spreekbuis.									
Varianten/voorbeelden:									
Een handpop kan bijvoorbeeld klanken voorzeggen of herhalen om de kinderen tot spreken aan te moedigen. De kinderen kunnen een gesprek voeren met de handpop.									
Handpoppen									
<ul style="list-style-type: none"> • kun je verven op je vinger • kun je zelf knutselen van papierstroken • kun je als goedkope vingervopjes kopen 									
Opmerkingen/tips:									
Het is nuttig om voor de les waarin de vreemde taal centraal staat een aparte handpop te gebruiken. Leg als alternatief vingervopjes klaar voor de kinderen of laat ze er zelf een knutselen.									

14	Geschikt voor groep:						Ich sehe was, was du nicht siehst		
			3	4	5	6			
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen met gerichte vragen achterhalen om wat voor voorwerp het gaat.									
Materiaal:									
Geen									
Beschrijving:									
De leerkracht neemt een voorwerp in het klaslokaal in gedachten waarvoor de kinderen het Duitse woord al kennen. De leerkracht geeft vervolgens een eerste hint met de zin: <i>Ich sehe was, was du nicht siehst, und das ist rot.</i> De kinderen stellen de leerkracht nu vragen, die de leerkracht alleen met “ja” of “nein” mag beantwoorden. Bijvoorbeeld: <i>Kann ich es essen?</i> Degene die als eerste het juiste voorwerp noemt, mag het volgende raadsel opgeven.									
Varianten/voorbeelden:									
Een kind kan de rol van de leerkracht overnemen, maar de leerkracht moet wel het woord van tevoren weten om het kind te kunnen helpen. Handige begrippen: - kleuren: schwarz = zwart, weiß = wit, rot = rood, blau = blauw, gelb = geel, grün = groen, rosa = roze, braun = bruin, grau = grijs, lila = paars, orange = oranje - vormen: rund = rond, viereckig = vierhoekig, dreieckig = driehoekig, länglich = langwerpig - afmetingen: groß = groot, klein = klein, tief = diep, lang = lang, kurz = kort - overig: hart = hard, weich = zacht Een eenvoudigere variant is wanneer bijvoorbeeld vier voorwerpen worden gekozen waarover vragen kunnen worden gesteld.									
Opmerkingen/tips:									

15	Geschikt voor groep:								(Partner)interview		
					5	6	7	8			
Toepassing:											
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid		Taalbeschouwing	X	Interculturele competentie
Doel:											
De kinderen kunnen communiceren met kinderen van de partnerschool.											
Materiaal:											
- schrijfmateriaal - cd-speler met opnamefunctie, audiorecorder of smartphone (optioneel)											
Beschrijving:											
Het partnerinterview is een spel waarbij de kinderen en de kinderen van de Duitse partnerschool elkaar leren kennen, duo's vormen en elkaar interviewen. Daarbij kan ieder kind, afhankelijk van zijn of haar taalniveau, in zijn of haar moedertaal spreken of in de taal van de partner. Binnen een van tevoren vastgestelde tijd interviewen de kinderen elkaar en maken daarbij notities in de taal van hun partner. Aansluitend stelt de interviewer plenair zijn of haar partner voor in de taal van zijn of haar partner.											
Varianten/voorbeelden:											
Als voorbereiding op het interview kan er in de klassen een lijst met interviewvragen worden samengesteld en geoefend.											
<p>Voorbeeld van een vragenlijst</p> <p>Wie heißt du? - Wie alt bist du? - Wo wohnst du? - In welcher Klasse bist du? - Was machst du am liebsten in deiner Freizeit? - Was ist dein Lieblingssport? - Wie häufig treibst du Sport? - Welche Musik hörst du gern? - Wer sind deine Lieblingssänger/Lieblingssängerinnen oder was ist deine Lieblingsband? - Siehst du gern fern? - Welches Fernsehprogramm liebst du am meisten? - Hast du ein Lieblingsbuch? - Hast du Hobbys? - Was trägst du am liebsten?</p> <p>Op het gebied van interculturele competentie kunnen rondom bepaalde thema's in de grensregio ook interviews met 'experts' worden gehouden. Ook in dat geval kunnen de vragen tijdens de les worden voorbereid en geoefend.</p> <p><u>Voorbeeld van een vragenlijst rond het thema school:</u></p> <p>Wie viele Schüler gibt es auf einer deutschen Schule und in einer Klasse? - Wie alt sind die Kinder in Deutschland, wenn sie zur Grundschule gehen? - Nach wie vielen Jahren wechseln die Kinder in Deutschland zur nächsten Schule? - Wie lange gehen die Kinder pro Tag in die Schule?</p>											

- Wie viele verschiedene Fächer werden unterrichtet? - Welche Schulnoten werden in Deutschland gegeben? - Was ist die höchste und die niedrigste Note? - Wann bekommen die Kinder ihre Zeugnisse?

De resultaten kunnen ook als poster, muurkrant of klassenboek worden gepresenteerd.

Opmerkingen/tips:

16	Geschikt voor groep:						Es regnet ... (woordenschatspel)		
				4	5	6			
Toepassing:									
	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen: - gehoorde woorden onthouden en reproduceren; - zich beter concentreren; - meervoudsvormen gebruiken.									
Materiaal:									
Geen									
Beschrijving:									
Een kind begint het spel door bijvoorbeeld te zeggen: <i>Es regnet Bleistifte</i> . Een tweede kind herhaalt de zin met dit woord en voegt een nieuw woord toe, bijvoorbeeld: <i>Es regnet Bleistifte und Hunde</i> . Het daaropvolgende kind herhaalt alle genoemde woorden en voegt ook weer een woord toe. Een kind valt af wanneer het in de war raakt en een begrip vergeet of een begrip toevoegt dat al eerder genoemd is. Zo speelt men door tot er nog drie kinderen over zijn.									
Varianten/voorbeelden:									
Opmerkingen/tips:									
- Bij dit spel kunnen alle tot nu toe geleerde woorden worden geoefend. Zeker aan het begin is het echter aan te raden om de toegestane woordenschat te beperken tot bijvoorbeeld kleuren, dieren of getallen, zodat alle kinderen met succes aan het spel kunnen meedoen. - Het is handig om de genoemde voorwerpen te verbinden met het kind dat ze noemt, of om er een verhaaltje bij te bedenken, zodat de kinderen de woorden beter onthouden. - Duitse meervoudsvormen zijn ingewikkeld. Het is handig om tijdens dit spel een (online) woordenboek bij de hand te hebben, zodat meervoudsvormen kunnen worden opgezocht.									

17	Geschikt voor groep:						‘Ich packe meinen Koffer ... ’ (woordenschatspel)		
			3	4	5	6			
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen de woorden van een bepaald woordveld benoemen en reproduceren.									
Materiaal:									
Geen									
Beschrijving:									
De leerkracht of een van de kinderen begint met het inpakken van de koffer en noemt een voorwerp dat in de koffer moet. Het volgende kind herhaalt het genoemde voorwerp en pakt een nieuw voorwerp in. Het daaropvolgende kind herhaalt beide voorwerpen en noemt een nieuw voorwerp op. Zo gaat de rij verder. Wanneer een kind een voorwerp vergeet te noemen, slaat het kind één beurt over of krijgt het een strafpunt.									
Varianten/voorbeelden:									
Het spel kan in kleinere groepen worden gespeeld. De kinderen hoeven dan niet zo lang te wachten totdat zij weer aan de beurt zijn. De woordkeuze kan afgebakend of vrij zijn.									
Ich packe meinen Koffer und nehme mit: ein(e) _____									
Ich packe meinen Koffer und nehme mit: ein(e) _____ und ein(e) _____ etc.									
Opmerkingen/tips:									
Het spel kan pas gespeeld worden wanneer de woorden en hun betekenis al bekend zijn. De kinderen moeten de woorden al goed kunnen uitspreken en de woorden zelf kunnen bedenken.									

18	Geschikt voor groep:						Kruiswoordpuzzels				
				4	5	6					
Toepassing:											
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid	X	Taalbeschouwing	X	Interculturele competentie
Doel:											
De kinderen kunnen: - woorden die tot een bepaald onderwerp behoren reproduceren; - deze woorden foutloos schrijven.											
Materiaal:											
Werkblad met een kruiswoordpuzzel											
Beschrijving:											
In kruiswoordpuzzels wordt aan de hand van aanwijzingen naar woorden in het Duits gezocht. Deze aanwijzingen kunnen korte zinnen zijn, zoals in de gebruikelijke kruiswoordpuzzels, maar het kan ook gaan om de Nederlandse vertaling van het in te vullen woord of een passende afbeelding. De woorden moeten zo worden ingevuld dat er zowel horizontaal als verticaal bestaande woorden ontstaan. Afhankelijk van het taalniveau van de leerlingen kunnen zij het gezochte woord óf zelf bedenken óf kiezen uit een van te voren opgestelde lijst met de gevraagde Duitse woorden.											
Varianten/voorbeelden:											
De kinderen maken hun eigen kruiswoordpuzzels.											
Opmerkingen/tips:											
Geef de leerlingen de gelegenheid om na afloop hun antwoorden mondeling met elkaar te vergelijken.											

19	Geschikt voor groep:						Binnencirkel - buitencirkel		
			3	4	5	6			
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen veelgebruikte zinnnetjes onthouden en actief en zelfstandig toepassen.									
Materiaal:									
Geen									
Beschrijving:									
De kinderen maken twee kringen, een binnencirkel en een buitencirkel. Ieder kind voert met zijn overbuur uit de andere kring een gesprek in het Duits over een bepaald onderwerp, bijvoorbeeld over de vakantie (<i>Ferien</i>). Na een tijdje geeft de leerkracht een seintje waarna de buitencirkel een plek naar rechts opschuift. Elk kind heeft nu een nieuwe gesprekspartner. Het gesprek kan worden herhaald.									
Varianten/voorbeelden:									
<ul style="list-style-type: none"> - Het aantal plekken dat de buitencirkel moet verschuiven kan worden gevarieerd. - Er kan ook voor gekozen worden om de binnencirkel te laten bewegen. - De kinderen kunnen een dialoog voorlezen of zelf ideeën aandragen. <p>P1: Hallo. P2: Hallo. P1: Kann ich dir helfen? P2: Ich möchte drei Kugeln Eis. Zwei Kugeln Vanille und eine Kugel Orange. P1: Zwei Kugeln Vanille und eine Kugel Orange. Hier, bitte. P2: Danke. P1: Auf Wiedersehen. P2: Auf Wiedersehen.</p>									
Opmerkingen/tips:									

Deze methode kan ook gebruikt worden voor het verzamelen van informatie. De kinderen wisselen kennis uit en leggen de nieuwe informatie schriftelijk vast. Doordat er voortdurend van gesprekspartner gewisseld wordt, krijgen de leerlingen telkens nieuwe informatie die ze in hun schrift kunnen opschrijven.

20	Geschikt voor groep:						‘Mein Monster hat...’ Laten we een monster tekenen!		
			3	4	5	6			
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen de aangeboden woordenschat (kleuren, lichaamsdelen, getallen) begrijpen en toepassen.									
Materiaal:									
- Papier - gekleurde stiften of kleurpotloden									
Beschrijving:									
De leerkracht geeft aanwijzingen en beschrijft stap voor stap een monster. Na iedere zin tekenen de kinderen wat ze hebben gehoord. Bijvoorbeeld: <i>Mein Monster hat einen großen Kopf</i> . Vervolgens tekenen de kinderen een grote kop. Zin voor zin wordt het monster afgemaakt. Aan het einde van de opdracht geeft ieder kind zijn of haar monster een zelfbedachte naam.									
Varianten/voorbeelden:									
Ieder kind tekent zelf een monster. De monsters worden verzameld en op het bord gehangen. Een van de kinderen komt naar voren en beschrijft aan de hand van een aantal zinnen zijn of haar monster. De andere kinderen proberen te raden (<i>Ist es Brüllmaul?</i>) om welk monster het gaat. Mein Monster hat einen großen Kopf. Mein Monster hat drei Augen. Ein Auge ist gelb und zwei Augen sind grün. Mein Monster hat einen roten Mund mit sechs Zähnen.									
Opmerkingen/tips:									
Als de variant wordt gespeeld is het belangrijk dat de kinderen niet bij elkaar afkijken. Deze werkvorm kan ook worden gebruikt om de vorderingen van de kinderen te evalueren en/of te toetsen.									

21	Geslacht voor groep:						Liedjes en rijmpjes				
		2	3	4	5	6					
Toepassing:											
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid		Taalbeschouwing	X	Interculturele competentie
Doel:											
De kinderen kunnen: <ul style="list-style-type: none"> - zinnen en met bijpassende intonatie produceren; - hun woordenschat verrijken; - onbekende klanken nadoen. 											
Materiaal:											
Liedjes, rijmpjes, gedichten, luisterfragmenten, muziekinstrumenten											
Beschrijving:											
Door voordoen, meespreken, naspreken of -zingen slaan kinderen klanken, woorden en zinnen automatisch in hun geheugen op.											
Varianten/voorbeelden:											
Liedjes en rijmpjes kunnen worden gecombineerd met mimiek, gebaren, handelingen en dansen, waardoor het leerproces ondersteund wordt. „Kopf, Schulter, Knie und Fuß“ „Old MacDonald hat 'ne Farm“											
Opmerkingen/tips:											
Bekende melodieën uit het muziekonderwijs kunnen met Duitstalige teksten worden gezongen.											

22	Geschikt voor groep:						Hör zu und kreuze an			
	2	3	4	5	6					
Toepassing:										
X	Luistervaardigheid	Spreekvaardigheid	Schrijfvaardigheid	Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie				
Doel:										
De kinderen kunnen de gehoorde informatie verwerken en de daarbij passende plaatjes aankruisen.										
Materiaal:										
<ul style="list-style-type: none"> - werkblad met plaatje bij het onderwerp - pen 										
Beschrijving:										
<p>Kinderen beluisteren een luistertekst of de leerkracht geeft bepaalde informatie.</p> <p>Kinderen kruisen het bijbehorende plaatje aan.</p> <p>Aansluitend benoemen de kinderen hun aangekruiste plaatjes of zinnen.</p>										
Varianten/voorbeelden:										
<p>Leerkracht: <i>Der Hund ist böse.</i></p> <p>Het kind moet kiezen tussen de plaatjes (<i>böser Hund – froher Hund</i>) en het juiste plaatje aankruisen.</p> <p>Het kind benoemt vervolgens de aangekruiste zin. (<i>Der Hund ist böse.</i>)</p>										
Opmerkingen/tips:										

23	Geschikt voor groep:						Trefpunt en kletspunt			
			3	4	5	6				
Toepassing:										
	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid		Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:										
De kinderen kunnen:										
<ul style="list-style-type: none"> - korte dialogen maken waarbij zij <i>Redemittel</i> (standaardzinnen) gebruiken en samen met een ander lezen - elkaar feedback geven 										
Materiaal:										
Met behulp van vellen papier worden in het klaslokaal de volgende zones afgebakend:										
<ul style="list-style-type: none"> - één trefpunt (gekleurd papier op de grond leggen of goed zichtbaar op de aangewezen plek ophangen) en - verschillende klets punten (gekleurd papier op de grond leggen). Om de geluidsoverlast te beperken kunnen klets punten ook op de gang of in een andere ruimte worden ingericht. 										
Beschrijving:										
Eerst wordt er met de gewenste <i>Redemittel</i> (standaardzinnen) geoefend (een kleine dialoog, een woordenschat oefening etc.)										
Het uitgangspunt is het trefpunt: daar worden tweetallen gevormd, die samen een vrij klets punt zoeken om daar (niet te luid!) de opgegeven dialoog te oefenen.										
Daarna gaan de tweetallen terug naar het trefpunt en vormen daar een nieuw tweetal. (Drie keer wisselen van tweetal is ideaal.)										
Varianten/voorbeelden:										
Opmerkingen/tips:										
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Let op: alleen bij de klets punten mag met de dialogen worden geoefend. ➤ <i>Redemittel</i> met betrekking tot het kiezen van een partner moeten al geoefend zijn, zodat de kinderen dit in de vreemde taal kunnen doen. 										

- Verwacht niet dat de leerlingen foutloos met elkaar praten. Door het werken in tweetallen kan de leerkracht de tijd en ruimte gebruiken om rond te lopen en wanneer nodig de kinderen te helpen of corrigerende feedback te geven.

R. Parr/L. Waas: Stirred and settled, ZS Grundschulmagazin Englisch 4/2005

24	Geschikt voor groep:						Memory			
			3	4	5	6				
Toepassing:										
	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid		Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:										
De kinderen kunnen: <ul style="list-style-type: none"> - woordbeelden herkennen en begrijpen en met het bijpassende plaatje verbinden; - de woord-beeldcombinaties onthouden. 										
Materiaal:										
Kaarten met plaatjes en woordkaartjes m.b.t. woorden die al zijn geïntroduceerd										
Beschrijving:										
<p>Net als bij het Nederlandse memoryspel liggen kaartjes rond een of meerdere thema's omgekeerd op tafel. Eén kind draait twee kaartjes om en benoemt wat erop staat. Als het kind een setje heeft gevonden, mag het de kaartjes houden en nogmaals twee kaartjes omdraaien. Draait het kind twee verschillende kaartjes om, dan moeten de kaartjes weer met de beeldzijde naar beneden worden gelegd en is het volgende kind aan de beurt.</p> <p>Degene die aan het eind van het spel de meeste setjes gevonden heeft, is de winnaar.</p> <p>Zoals bij alle spelletjes mag er tijdens het spel alleen in het Duits of eventueel met gebaren worden gecommuniceerd. Alle handelingen en begrippen worden in het Duits benoemd. Laat de leerlingen zelf de benodigde zinnen bedenken en zeggen en maak ze stap voor stap wat moeilijker</p> <p>Alternatief: wie Nederlands spreekt of niet goed Duits praat, slaat een beurt over.</p>										
Varianten/voorbeelden:										

Het spel kan op meerdere manieren worden gespeeld, waarbij de moeilijkheidsgraad verschilt:

- niveau 1: op beide kaartjes staan steeds zowel het plaatje als het bijbehorende woord;
- niveau 2: op het ene kaartje staat alleen het plaatje, op het andere kaartje staan zowel het plaatje als het bijbehorende woord;
- niveau 3: op het ene kaartje staat alleen het plaatje, op het andere kaartje staat alleen het woord.

Bij niveau 3 wordt geoefend met het visueel opslaan en oproepen van het schriftbeeld. De kinderen moeten bij het plaatje het bijbehorende woord noemen. Bij de woordkaartjes moeten de kinderen het woord voorlezen en bedenken welk plaatje erbij hoort.

De thema's van de kaartjes kunnen naargelang het vaardigheidsniveau van de kinderen altijd worden aangepast en uitgebreid.

Niveau 1

	
der Apfel	der Apfel

Niveau 2

	
	der Apfel

Niveau 3

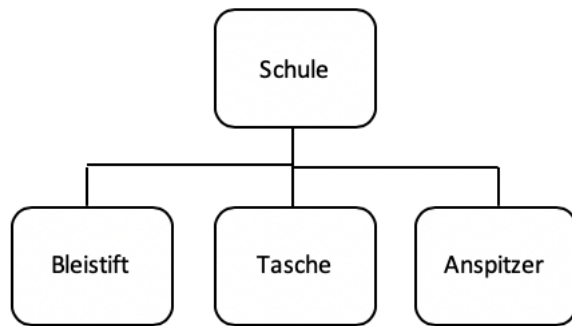
	der Apfel
---	------------------

Opmerkingen/tips:

Bij sommige lesmethoden worden al kaartjes met gekleurde afbeeldingen geleverd. In dat geval moeten alleen de woordkaartjes nog worden gemaakt. Andere lesmethoden stellen sjablonen voor woordkaartjes beschikbaar. De kaarten kunnen worden gelamineerd, zodat ze vaker kunnen worden gebruikt.

25	Geschikt voor groep:						Levend memoryspel			
			3	4	5	6				
Toepassing:										
	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid	(X)	Leesvaardigheid		Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:										
De kinderen kunnen de woorden van een bepaald woordveld benoemen en reproduceren.										
Materiaal:										
Woordkaartjes of plaatjes die betrekking hebben op de te oefenen woordenschat										
Beschrijving:										
De leerkracht laat alle woordkaartjes of plaatjes zien of hangt die voor iedereen zichtbaar op. Daarna fluistert de leerkracht ieder kind een woord in het oor dat het moet onthouden. Ieder woord moet twee keer in het spel aanwezig zijn. De kinderen zitten of staan als 'levende memorykaarten' in een kring. Twee kinderen spelen het spel volgens de bekende regels.										
Varianten/voorbeelden:										
<p>Speler 1: Ayda, was bist du? Ayda : ein Kaninchen.</p> <p>Speler 1: Finn, was bist du? Finn: eine Katze</p> <p>Speler 2: Ayda, was bist du? Ayda: ein Kaninchen.</p> <p>Speler 2: Ties, was bist du? Ties: ein Kaninchen.</p> <p>Ayda en Ties zijn geraden en verlaten het spel (gaan zitten of draaien zich om). Speler 2 mag daarna nog een keer raden. Als leesoefening: kinderen krijgen bijpassende woordkaartjes, die door de spelers (goed) moeten worden voorgelezen.</p>										
Opmerkingen/tips:										

26	Geschikt voor groep:					Mindmap				
				4	5					
Toepassing:										
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid	(X)	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:										
De kinderen kunnen:										
- de woordenschat consolideren en verder ontwikkelen;										
- hun uitspraak van de vreemde taal verbeteren.										
Materiaal:										
- papier en stiften										
- bord en krijtjes/whiteboardmarkers										
Beschrijving:										
Kinderen uiten zich spontaan wanneer zij aan een bepaald begrip denken. Daarbij moeten ze verbindingen leggen en zelfstandige naamwoorden, werkwoorden en bijvoeglijke naamwoorden noemen.										
Omdat deze methode zich vooral richt op het consolideren van de woordenschat, is het van belang deze methode aan het eind van een lessenreeks aan te bieden.										
Varianten/voorbeelden:										
Variatie:										
Beperking tot een woordsoort die de kinderen noemen.										
Voorbeeld: Schule										
Bleistift, Tasche, Anspitzer, Radiergummi, Tafel, Heft, Kugelschreiber, Schwamm, Buch, Lehrerin, Etui, schreiben, rechnen, lesen...										

Opmerkingen/tips:

Deze methode kan met ondersteuning van beeldmateriaal eventueel al in groep 4 worden gebruikt.

28	Geschikt voor groep:						Projecten				
			3	4	5	6				7	8
Toepassing:											
	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid		Taalbeschouwing	X	Interculturele competentie
Doel:											
De kinderen kunnen: <ul style="list-style-type: none"> - taal op basis van eigen interesses en vaardigheden toepassen; - informatie verzamelen en gebruiken; - resultaten ordenen en presenteren. 											
Materiaal:											
<ul style="list-style-type: none"> - informatiemateriaal m.b.t. de verschillende thema's of eventueel korte informatieve teksten voorbereiden - internet, plaatjes, teksten - benodigde woordenschat, voorbeeldzinnen, woordenboeken 											
Beschrijving:											
Met het doel om de andere kinderen te informeren maken de kinderen in groepsverband een informatief product (poster, mindmap, leporello, tentoonstelling etc.), dat vervolgens moet worden gepresenteerd. Een deel van het proces is het plan van aanpak: Wat willen we zeggen? Welk product willen we maken? Wat hebben we nodig? Wie doet wat? Wanneer moet het af zijn?											
Varianten/voorbeelden:											
Thema's: <ul style="list-style-type: none"> - Im Zoo - Weihnachten in Deutschland - So wird Nikolaus in Deutschland gefeiert - Schulhofspiele - Deutsches Frühstück - 1. Schultag - Im Supermarkt - Das bin ich! - 											

Opmerking: Als de kinderen onbekende woorden nodig hebben, kunnen woordenboeken gebruikt worden of kunnen deze begrippen aan de leerkracht worden gevraagd. De eerste keer oefent de leerkracht een onbekende zin met een van de kinderen, daarna is dit kind verantwoordelijk voor het juiste gebruik van deze zin/dit begrip door de hele groep.

Opmerkingen/tips:

- De focus bij de beoordeling moet gericht zijn op twee aspecten: het werkproces en het eindresultaat van het project.
- Het project kan, waar mogelijk, vakoverstijgend worden georganiseerd.
- Bij de presentatie hoeft de spreekvaardigheid niet perfect te zijn.

29	Geschikt voor groep:							Presentatiespel			
			3	4	5	6	7		8		
Toepassing:											
	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid		Taalbeschouwing		Interculturele competentie
Doel:											
De kinderen kunnen:											
- woorden en korte zinnen lezen en registreren;											
- woorden en korte zinnen herkennen.											
Materiaal:											
(Powerpoint)presentatie met woorden en korte zinnen. Per dia één woord of zin. Gebruik minimaal lettergrootte 18.											
Beschrijving:											
Een woord of zin verschijnt plotseling in beeld. De kinderen roepen welk woord of welke zin zij zien. De weergave van de woorden en zinnen varieert (zie <i>varianten/voorbeelden</i>).											
Varianten/voorbeelden:											
Het woord of de zin verschijnt:											
- langzaam bewegend over het beeld (van links naar rechts, van boven naar beneden of andersom);											
- in zijn geheel, maar slechts heel kort;											
- gespiegeld;											
- gedeeltelijk;											
- letter voor letter;											
- ...											
In plaats van de woorden of zinnen te roepen kunnen de kinderen ze ook voor zichzelf opschrijven. De antwoorden kunnen naderhand klassikaal worden besproken.											
Opmerkingen/tips:											

30	Geschikt voor groep:						Kimspel		
		2	3	4	5	6			
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	(X)	Schrijfvaardigheid	(X)	Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
<p>De kinderen kunnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de woorden van een bepaald woordveld toepassen; - gebruik maken van bekende woorden om een voorwerp te beschrijven. <p>Daarbij:</p> <ul style="list-style-type: none"> - trainen ze hun geheugen; - verbeteren ze hun concentratie. 									
Materiaal:									
<ul style="list-style-type: none"> - alledaagse voorwerpen of voorwerpen uit het klaslokaal - kaartjes of papier om op te schrijven 									
Beschrijving:									
De leerkracht laat een aantal voorwerpen rond een bepaald thema aan de kinderen zien en benoemt ieder voorwerp in het Duits. De kinderen onthouden de voorwerpen. De voorwerpen worden na een tijdje afgedekt en de kinderen proberen zoveel mogelijk afgedekte voorwerpen op te noemen of op te schrijven.									
Varianten/voorbeelden:									
De leerkracht neemt – zonder dat de kinderen het mogen zien – een van de uitgestalde voorwerpen weg. De kinderen zeggen welk voorwerp ontbreekt.									
Opmerkingen/tips:									

31	Geschikt voor groep:							Rollenspel			
			3	4	5	6	7				8
Toepassing:											
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid		Taalbeschouwing	X	Interculturele competentie
Doel:											
<p>De kinderen kunnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de tot nu toe geleerde woorden en elementaire standaardzinnen gebruiken waarmee ze zich in dagelijkse situaties verstaanbaar kunnen maken; - eventueel bestaande spreekangst verminderen. 											
Materiaal:											
Rekwisieten die bij het thema van het rollenspel passen											
Beschrijving:											
<p>De kinderen verbeelden realistische speelsituaties van menselijke omgangsvormen. Ze nemen de rollen van andere (anderstalige) mensen over en verwerven inzicht in hoe andere mensen zich voelen en hoe ze denken, doen (en spreken). Ze oefenen hierbij kennis en vaardigheden die de verwerving van een vreemde taal ondersteunen.</p> <p>Vooraf in het begin is het raadzaam als hulpmiddel standaardzinnestukjes aan te reiken, in de loop van het spel moet echter de vrije, creatieve omgang met de vreemde taal op de rails worden gezet.</p>											
Varianten/voorbeelden:											
<p>Met rollenspellen kunnen in het vreemdetalenonderwijs veel situaties uit het dagelijks leven worden geoefend, bijvoorbeeld rollenspellen rond familie, vrienden, thuis, boodschappen doen, eten en drinken, school of vrije tijd.</p> <p>Een voorbeeld voor een gesprek bij het boodschappen doen: In het klaslokaal worden marktkraampjes opgezet. Een deel van de kinderen neemt de rol van klant op zich, het andere deel de rol van verkoper (de gesprekken kunnen van tevoren ook door de kinderen worden opgeschreven).</p> <p>K: "Guten Tag" V: "Guten Tag. Kann ich Ihnen helfen?" K: „Ich möchte gerne ein Kilo Äpfel.“ V: „Bitte. Sonst noch etwas?" K: „Wie viel kosten diese Trauben?"</p>											

V: „Drei Euro pro Kilo.“ K: „Dann nehme ich ein halbes Kilo.“ V: „Bitte. Sonst noch etwas?“ K: „Das war’s, danke.“ V: „Das macht dann 3 Euro und 50 Cent.“ K: „Auf Wiedersehen.“ V: „Auf Wiedersehen.“
Opmerkingen/tips:
Teksten uit prenten- en kinderboeken, sprookjes en gedichten bieden een goed uitgangspunt voor rollenspellen. Geschikte prentenboeken zijn bijvoorbeeld: Eric Carle: “Die kleine Maus sucht einen Freund” en “Die kleine Raupe Nimmersatt”, Wolfgang Erlbruch: “Vom kleinen Maulwurf, der wissen wollte, wer ihm auf den Kopf gemacht hat”, Marcus Pfister: „Der Regenbogenfisch“ en Imme Dros: „Ich will die!“

32	Geschikt voor groep:						Schatkist (consolideren van de woordenschat)		
			3	4	5	6			
Toepassing:									
	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen woorden achterhalen door gerichte vragen te stellen.									
Materiaal:									
Kartonnen doos met verschillende voorwerpen, afbeeldingen of woordkaartjes									
Beschrijving:									
De leerkracht legt verschillende voorwerpen, waarvan de kinderen de Duitse woorden al geleerd hebben, in een kartonnen doos. Een kind komt voor de klas. Hij of zij mag in de "schatkist" kijken. De andere kinderen worden in groepjes ingedeeld. Een kind begint het spel en vraagt aan het kind bij de "schatkist": <i>Siehst du das Lineal?</i> Het kind bij de "schatkist" antwoordt met <i>ja</i> of <i>nein</i> . Als hij of zij antwoordt met <i>ja</i> , krijgt het groepje een punt en haalt het kind het voorwerp uit de schatkist. Dan is iemand anders aan de beurt om een vraag te stellen. Het spel is afgelopen als alle voorwerpen geraden zijn.									
Varianten/voorbeelden:									
Opmerkingen/tips:									

33	Geschikt voor groep:						Simon sagt...		
		2	3	4	5	6			
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid		Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen reageren op gesproken zinnen en daarnaar handelen.									
Materiaal:									
Geen									
Beschrijving:									
De leerkracht begint de eerste spelronde. De kinderen volgen de aanwijzingen van de leerkracht op met bewegingen. De kinderen mogen echter alleen bewegen als voorafgaand "Simon sagt" gezegd wordt. Ontbreekt dit zinsdeel, dan mogen de kinderen niet bewegen en geen reactie tonen. Als iemand toch reageert, dan verlaat hij/zij het spel. Na verloop van tijd kunnen de kinderen de rol van de leerkracht overnemen.									
Varianten/voorbeelden:									
Ronde 1: De leerkracht spreekt en maakt de bijbehorende beweging. De kinderen doen de beweging na. Ronde 2: De leerkracht spreekt de zinnen uit en de kinderen maken telkens de bijbehorende beweging. Ronde 3: De leerkracht spreekt de zinnen uit, voert zelf echter andere bewegingen uit. De kinderen moeten bij iedere zin telkens de juiste beweging maken.									
<u>Aanwijzingen voor de leerkracht:</u>									
Luister.			Hör zu.						
Doe wat Simon zegt.			Tu was Simon sagt.						
Doe het niet, als ik niet zeg "Simon zegt."			Tu es nicht, wenn ich nicht „Simon sagt“ sage.						
Laten we beginnen.			Wir fangen an.						
Simon sagt: Stampfe mit dem Fuß. (-> stamp met je voeten)									
Klatsche			(-> beweeg niet)						

Klatsche. Stampfe mit dem Fuß. Dreh dich. Bewege deine Finger. Schnippe mit deinen Fingern. Singe. Springe, Öffne deine Augen. Schließ deine Augen.

Opmerkingen/tips:

Het spel kan op elk moment worden gespeeld.

34	Geschikt voor groep:							Setze dich, wenn... (Hör zu und mach mit!)	
			3	4	5	6	7		8
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid		Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen gehoorde informatie begrijpen en daarop reageren.									
Materiaal:									
Geen									
Beschrijving:									
<p>Alle kinderen staan op. De leerkracht noemt nu achtereenvolgens verschillende kenmerken op. Wanneer een kenmerk op een kind van toepassing is, mag het gaan zitten.</p> <p>„Setze dich, wenn... du einen Bruder hast.“</p> <p>Alle kinderen die een broer hebben, mogen gaan zitten.</p> <p>„Setze dich, wenn... du ein Mädchen bist.“</p> <p>Zo wordt er verder gespeeld, totdat er nog maar één kind over is.</p>									
Varianten/voorbeelden:									
<p>Setze dich, wenn... du eine Katze hast.</p> <p>Setze dich, wenn... du ein anderes Haustier hast.</p> <p>Setze dich, wenn... du schon mal im Ausland warst.</p> <p>Setze dich, wenn... du mal im Krankenhaus zu Besuch gegangen bist.</p> <p>Setze dich, wenn... du das jüngste Kind zu Hause bist.</p> <p>Setze dich, wenn... du gerne Geschwister hättest.</p> <p>Setze dich, wenn... deine Eltern getrennt leben.</p>									
Afhankelijk van voorkennis/groep/niveau/inhoud van de lessen kan voor makkelijkere of moeilijkerere vragen worden gekozen.									
Opmerkingen/tips:									

35	Geschikt voor groep:							Fluisterpost	
		2	3	4	5	6	7		8
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen voorgezegde woorden en zinnen verstaan, onthouden en doorgeven.									
Materiaal:									
Afbeeldingen of woordkaarten									
Beschrijving:									
Alle kinderen zitten in een kring. Een van de kinderen zoekt een afbeelding of woordkaart uit en fluistert het juiste woord in het oor van zijn of haar rechterbuurman of -buurvrouw. Deze fluistert het woord vervolgens in het oor van zijn of haar rechterbuurman of -buurvrouw. Zo wordt het woord steeds doorgegeven, totdat het uitkomt bij de linkerbuurman of -buurvrouw van het kind dat is begonnen. Deze zegt luid en duidelijk het woord dat hij of zij heeft verstaan. Ten slotte wordt het woord dat eruit gekomen is vergeleken met het beginwoord.									
Varianten/voorbeelden:									
Alle kinderen zitten in een kring. Een van de kinderen zoekt een willekeurige medeleerling uit en fluistert de naam van die leerling in het oor van zijn of haar rechterbuurman of -buurvrouw. Zo wordt de naam steeds doorgegeven, totdat deze ten slotte uitkomt bij degene met deze naam. Hij of zij staat op en zegt luid en duidelijk: Mein Name ist ...									
Opmerkingen/tips:									
Dit spel kan zonder voorbereidingen worden gespeeld.									

36	Geschikt voor groep:							Storytelling			
			3	4	5	6	7		8		
Toepassing:											
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid	X	Taalbeschouwing	X	Interculturele competentie
Doel:											
<p>De kinderen kunnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - (globaal) begrijpen wat ze horen; - woorden in een context plaatsen. <p>Daarbij:</p> <ul style="list-style-type: none"> - worden de kinderen gemotiveerd om te spreken: - krijgen de kinderen toegang tot de Duitse taal en cultuur. 											
Materiaal:											
<p>Authentieke bronnen (prentenboeken, verhalen)</p> <ul style="list-style-type: none"> - die eventueel taalkundig vereenvoudigd en/of verkort moeten worden, maar toch inhoudelijk op niveau zijn. - die inhoudelijk bij de les passen en overeenkomen met de belevingswereld van de kinderen. - met herhalingen van woorden of zinnen die uitnodigen tot een dialoog of rollenspel. 											
Beschrijving:											
<p>Het vertellen van verhalen zet aan tot luisteren, de gebaren en gezichtsuitdrukkingen van de leerkracht kunnen van begin af aan geïnterpreteerd worden door de kinderen. De kinderen horen het verhaal als één geheel, waardoor de decodeervaardigheid wordt getraind. Het kind hoeft dus niet elk woord uit het verhaal te begrijpen.</p>											
Varianten/voorbeelden:											
<p>Verhalen worden altijd in drie fases behandeld:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. inleiden van het verhaal, introduceren van nieuwe woorden en herhalen van al bekende woorden 2. vertellen van het verhaal 3. herhaling van de inhoud en verdieping <p>Voor het verhaal</p> <p>De leerkracht kan het verhaal op verschillende manieren inleiden: nieuwe woorden met oude verbinden, verrassend combineren, tekeningen op het bord maken, woord- of afbeeldingskaartjes die de kinderen persoonlijk aanspreken (Was ist dein Lieblingstier? ... mag ich/mag ich nicht?)</p>											

Tijdens het verhaal

Ondersteund door gezichtsuitdrukkingen, gebaren en/of afbeeldingen wordt het verhaal meerdere malen voorgedragen, dus niet voorgelezen.

Variaties:

- ja/nee – of/of-vragen
- deel vertellen – pauze – kinderen voegen details toe
- deel voordragen – kinderen plaatsen de afbeeldingen in het verhaal
- illustraties laten zien – een kind neemt het vertellen van het verhaal over

Na het verhaal

De leerkracht kan het vertellen van het verhaal op verschillende manieren verwerken:

- Afbeeldingsdictee: De leerkracht of een leerling tekent een bepaald woord uit het verhaal. De andere kinderen proberen het woord te raden.
- Memory
- Grijpspel: De leerkracht vertelt een verhaal met veel, ook onbekende details. Valt er een begrip, dan grijpt het kind het bijpassende plaatje.
- Eigen prentenboeken maken: De kinderen verzinnen ook de voorgeschiedenis of het vervolg van het verhaal of een soortgelijk verhaal door nieuwe en oude afbeeldingen te combineren (duo- of groepsopdracht). Als afsluiting presenteren zij hun eigen prentenboek.
- Dialogen, rollenspellen, handpoppenspel
- Liedjes of rijmpjes

Opmerkingen/tips:

37	Geschikt voor groep:						Verhalen versimpelen (teksten inkorten)				
		2	3	4	5	6					
Toepassing:											
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid	X	Taalbeschouwing	X	Interculturele competentie
Doel:											
De kinderen kunnen:											
<ul style="list-style-type: none"> - de inhoud van het verhaal begrijpen; - een dialoog voeren met behulp van de gegeven tekst; - bepaalde scènes naspelen; - zich zinspatronen eigen maken. 											
Materiaal:											
<ul style="list-style-type: none"> - passend verhaal of prentenboek - kaarten met plaatjes en/of woorden uit het verhaal 											
Beschrijving:											
<p>Omvangrijkere verhalen en prentenboeken worden door de leerkracht teruggebracht tot de belangrijkste inhoud en moeilijke talige formuleringen worden versimpeld (bijvoorbeeld: lange zin → korte zin; indirecte rede → directe rede; onvoltooid verleden tijd → onvoltooid tegenwoordige tijd; voornaamwoord → naamwoord). Bij de ingekorte tekst moet erop worden gelet dat er niet te veel verschillende, nieuwe en zeldzame woorden gebruikt worden. Verder is dit spel bijzonder geschikt voor het herhalen van zinspatronen. Zie voor een verdere beschrijving kaart 3 <i>Prentenboeken</i>.</p>											
Varianten/voorbeelden:											
<p>Prentenboek: Werner Holzwarth/Wolf Erlbruch: "Vom kleinen Maulwurf, der wissen wollte, wer ihm auf den Kopf gemacht hat"</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Vraag aan elk dier: „Hast du mir auf den Kopf gemacht?“ fragte der kleine Maulwurf. ❖ Antwoorden van de dieren: ❖ „Ich nicht“, sagte die Taube, ich mache PLATSCH, PLATSCH, PLATSCH! ❖ „Ich nicht“, sagte das Pferd, ich mache RUMPSDIPUMPS , PLUMPS, PLUMPS! ❖ „Ich nicht“, sagte der Hase, 											

ich mache RATATATA TA!

- ❖ „Ich nicht“, sagte die Ziege,
ich mache KLACKEDIKLACK!
- ❖ „Ich nicht“, sagte die Kuh,
ich mache SCHWUPPDIWUPP!
- ❖ „Ich nicht“, sagte das Schwein,
ich mache PLATSCHDIPLUMPS!
- ❖ „Ich schon“, sagte der Hund,
ich habe dir genau auf den Kopf gemacht!

Opmerkingen/tips:

38a	Geschikt voor groep:							TPR (Total Physical Response) Methode om een vreemde taal m.b.v. bewegingen te leren			
		2	3	4	5	6	7	8			
Toepassing:											
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid		Taalbeschouwing		Interculturele competentie
Doel:											
De kinderen kunnen: - met ondersteuning relevante informatie halen uit luisterteksten, gebaseerd op bekende woorden; - uitspraken en luisterteksten met bekende woorden begrijpen en daar gedetailleerde informatie uit halen.											
Materiaal:											
Eventueel kaarten met plaatjes, zinnen of woorden die betrekking hebben op het thema als visuele aanvulling											
Beschrijving:											
De basis van deze methode is dat de leerkracht een instructie geeft en tegelijkertijd uitvoert (<i>Steh auf! Nimm dein Buch! Komm an die Tafel! Schreib auf!</i>) Vervolgens zijn het de kinderen die deze instructies in het Duits opvolgen. Begrijpen wat er gezegd wordt gaat aan het spreken vooraf. De volledige mentale inspanning van de leerlingen richt zich op het luisteren en zorgt ervoor dat ze zich niet tegelijkertijd op het spreken moeten richten. Pas daarna volgt de eerste poging om te spreken in een veilige leeromgeving. In plaats van <i>Hör zu und wiederhole</i> is het didactische principe <i>Hör zu und mach mit</i> . Aan de leerlingen wordt de kans gegeven om een <i>stille Periode</i> te hebben (een periode, waarin het kind al luisterend met een vreemde taal kennismaakt, maar deze nog niet actief gebruikt). Gedurende deze tijd hoeven ze slechts, net als bij hun eerstetaalverwerving, non-verbaal, met hun lichaam (<i>total physical response</i>) te reageren op alle nieuwe dingen die gezegd worden. Voor een eerste kennismaking met het Duits volgens de TPR-methode lenen zich zinnetjes die vaak op school worden gebruikt. Voorbeeld: De leerkracht zegt <i>Setzt euch!</i> en gaat bij deze uitspraak zitten. De kinderen luisteren en geven eveneens gehoor aan het verzoek door het voorbeeld van de leerkracht te volgen. Als de kinderen de inhoud van de uitspraak hebben begrepen, kunnen ze zelfstandig of in groepjes samen met de leerkracht de aanwijzingen opvolgen en zodoende uit de klassikale setting stappen. Deze aanpak wordt gevolgd bij alle uitspraken die moeten worden geleerd. Na de fase van het uitbeelden volgt de instructiefase. De leerkracht zegt wat er gedaan moet worden zonder de gewenste gebaren voor te doen. De kinderen voeren de gevraagde handelingen nu zelfstandig uit (varianten: in groepjes of alleen). In de derde fase geeft de leerkracht de instructies in een andere volgorde.											
Varianten/voorbeelden:											

TPR kan bij elke les in een vreemde taal enkele minuten gebruikt worden.

Er zijn veel verschillende mogelijkheden:

Een paar opeenvolgende TPR's met alledaagse handelingen.

Steh auf!

Lisa, kommt an die Tafel!

Lisa, setze dich!

Oefeningen kunnen ook met al geleerde woorden worden verbonden om deze verder te verinnerlijken.

Nimm dein Heft!

Schreib an die Tafel!

Nimm ein Heft und ein Lesebuch!

De leerkracht geeft aanwijzingen die de klas, een deel van de klas *bleiben sitzen!*

Die Jungen stehen auf und die Mädchen

of enkele kinderen moeten opvolgen.

Setz dich!

Schreib die Sätze auf!

Opmerkingen/tips:

38b

Geschikt voor groep:

**TPR (Total Physical Response)
Methode om een vreemde taal m.b.v.
bewegingen te leren**

	2	3	4	5	6	7	8
--	---	---	---	---	---	---	---

1. Opwarmen**Aanwijzingen geven**

Natuurlijk wordt een les volgens de TPR-methode motiverender, spannender en speelser als de aanwijzingen een beetje ongewoon zijn. Wanneer de leerlingen zekerder zijn in hun taalgebruik kan er ook een leerling uit de klas worden gekozen om de rol van leerkracht op zich te nemen en de aanwijzingen te geven.

Blind handelen

De leerkracht (of een goed presterend kind) geeft aanwijzingen en de kinderen volgen deze met de ogen dicht op. Deze oefening is vooral geschikt om de leerlingen kennis te laten maken met het spreken, omdat ze zich met gesloten ogen vooral op de taal richten.

Liplezen

De leerkracht spreekt de aanwijzingen zonder geluid uit door alleen de lippen te bewegen. De leerlingen moeten de lippen van de leerkracht lezen om de aanwijzing op te kunnen volgen.

Samenwerking

De leerlingen geven elkaar in tweetallen of groepjes aanwijzingen en voeren deze uit.

2. Bewegingsspel

Eén van de bekendste bewegingsspelletjes volgens het TPR-principe is *Rinke ruft* of *Ritter Rinke ruft*. Hierbij geeft de spelleider aanwijzingen voor bepaalde handelingen, bijvoorbeeld "*Stampfe mit den Füßen, klatsche in die Hände.*" Als hij de instructie niet vooraf laat gaan door de zin *Rinke ruft*, dan mogen de andere spelers de beweging niet uitvoeren. Degene die dit toch doet, mag niet meer meedoen. De spelleider kan het nog moeilijker maken door af en toe een andere actie uit te voeren dan die hij heeft opgedragen.

3. Bewegingsliedjes

Andere, zeer motiverende en effectieve toepassingen zijn bewegingsliedjes en -rijmpjes (Lieder, Gesänge, Reime). Een klassiek voorbeeld is het lied *Kopf und Schulter, Knie und Fuß...*, waarbij tijdens het zingen de genoemde lichaamsdelen worden aangeraakt. Bij veel bewegingsliedjes kunnen samen met de klas passende bewegingen worden verzonnen.

39	Geschikt voor groep:					Wat ontbreekt er?			
				4	5				6
Toepassing:									
	Luistervaardigheid		Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen woorden selecteren en aan deze woorden hun Duitse betekenis toekennen.									
Materiaal:									
<ul style="list-style-type: none"> - bord - woorden of woordkaarten 									
Beschrijving:									
Op de linkerhelft van het bord staan Nederlandse woorden. Op de rechterhelft van het bord staan deze woorden ook, maar dan in het Duits. Er is echter één Duits woord dat ontbreekt. De kinderen zoeken zo snel mogelijk bij elk Nederlands woord het Duitse woord. Wie als eerste het ontbrekende Duitse woord noemt, wint het spel.									
Varianten/voorbeelden:									
Opmerkingen/tips:									

40	Geschikt voor groep:						Was fehlt? (consolidatie van de woordenschat)		
	2	3	4	5	6				
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen ontbrekende woorden of voorwerpen identificeren.									
Materiaal:									
<ul style="list-style-type: none"> - voorwerpen - plaatjes en/of woordkaartjes 									
Beschrijving:									
De leerkracht legt ongeveer 10 voorwerpen, plaatjes of woordkaartjes op de tafel waarvan de kinderen het Duitse woord al kennen. De kinderen kijken goed wat er allemaal op de tafel ligt en proberen dit te onthouden. Daarna doen ze hun ogen dicht en haalt de leerkracht één voorwerp, plaatje of woordkaartje weg. De kinderen doen hun ogen open en vertellen welk voorwerp, plaatje of woordkaartje ontbreekt.									
'Es fehlt ... '									
Varianten/voorbeelden:									
Ook kinderen kunnen de rol van leerkracht op zich nemen. In dat geval gebruikt het kind de volgende zinnen:									
'Schließt die Augen.'									
'Öffnet die Augen.'									
'Was fehlt?'									
Extra uitdaging: de kinderen halen één object, plaatje of woordkaartje weg en husselen de rest door elkaar.									
Opmerkingen/tips:									

41	Geschikt voor groep:						Woordkaartjes		
			3	4	5	6			
Toepassing:									
	Luistervaardigheid		Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen het schriftbeeld van geïntroduceerde woorden herkennen en toepassen.									
Materiaal:									
Flashcards die passen bij het gekozen onderwerp, bijvoorbeeld bij het onderwerp fruit: Banane, Apfel, Birne, Kirsche, Pfirsich, Erdbeere									
Beschrijving:									
Nadat de kinderen zich alle woorden bij het onderwerp mondeling hebben eigen gemaakt, kan de leerkracht de kaartjes met geschreven woorden gebruiken. Om te voorkomen dat de kinderen de woorden in lettergrepen (klanken) verdelen, moet het complete geschreven woord worden geïntroduceerd. De tijd moet zo kort zijn dat de kinderen niet de mogelijkheid hebben om het woord hardop te lezen, maar het woord in zijn geheel opnemen.									
Moeilijkheden:									
De kinderen verdelen het woord in lettergrepen (klanken) en missen op die manier de juiste spelling. Kinderen raden de woorden, omdat ze de woorden al kennen.									

42	Geschikt voor groep:							Woorden introduceren in de kring	
	2	3	4	5	6	7	8		
Toepassing:									
X	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen nieuwe woorden reproduceren en gebruiken.									
Materiaal:									
Plaatjes in een handig formaat									
Beschrijving:									
<p>De leerkracht en de kinderen zitten in een kring.</p> <p>De leerkracht laat de groep een plaatje zien en benoemt het afgebeelde woord. Voor de lagere niveaus is één los woord voldoende (ein Baum), in de hogere groepen kunnen eenvoudige zinnen (Das ist ein Baum) worden gebruikt.</p> <p>De leerkracht geeft het plaatje door in de kring. Elk kind zegt het woord/de zin na en geeft het plaatje dan door.</p> <p>Dit wordt met alle nieuwe woorden/zinnen herhaald.</p> <p>Vervolgens laat de leerkracht één voor één de plaatjes zien en vraagt <i>Was ist das?</i> De kinderen beantwoorden deze vraag met het passende woord (ein Baum) of de passende zin (Das ist ein Baum.).</p>									
Beperkingen/obstakels:									
Sommige kinderen durven de woorden nog niet voor de hele klas uit te spreken. Het helpt wanneer deze kinderen worden aangemoedigd of wanneer ze samen met andere kinderen in een groepje kunnen spreken.									
Opmerkingen/tips:									
<p>Eén voor één komen er nieuwe woorden in het spel. Er hoeft niet te worden gewacht totdat het vorige woord weer bij de leerkracht terug is.</p> <p>Ook kan de richting in het doorgeven veranderd worden, zodat een kind twee plaatjes tegelijkertijd kan hebben, doordat er een van links en een van rechts komt.</p>									

43	Geschikt voor groep:						Woordslang (consolidatie van de woordenschat)		
			3	4	5	6			
Toepassing:									
	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid		Schrijfvaardigheid		Leesvaardigheid	Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:									
De kinderen kunnen nieuwe basiswoorden consolideren.									
Materiaal:									
<ul style="list-style-type: none"> - diverse voorwerpen - plaatjes 									
Beschrijving:									
<p>De kinderen worden ingedeeld in twee groepen van gelijke grootte. De kinderen van iedere groep gaan achter elkaar in een rij staan. Alleen het kind dat vooraan staat (= de kop van de woordslang), mag iets zeggen.</p> <p>De leerkracht laat een willekeurig voorwerp of een plaatje zien. Degene die als eerste het juiste Duitse woord noemt, mag op zijn of haar plek gaan zitten. Het andere kind sluit weer achter in de rij aan.</p> <p>De groep waarvan alle kinderen als eerste zitten, is winnaar.</p>									
Varianten/voorbeelden:									
<p>Het kind dat als eerste het juiste woord heeft genoemd, sluit achter in de rij aan. Het andere kind blijft net zo lang staan tot hij of zij het juiste antwoord geeft.</p> <p>De groep die als eerste helemaal rond is geweest, wint.</p> <p>Het kind dat het juiste antwoord heeft gegeven, sluit achter in de rij aan. Het kind dat te laat of verkeerd heeft geantwoord, moet op zijn of haar plek gaan zitten. Het kind dat aan het einde over is, wint.</p>									
Opmerkingen/tips:									

44	Geschikt voor groep:							Woordzoeker		
					5	6	7			
Toepassing:										
	Luistervaardigheid	X	Spreekvaardigheid	X	Schrijfvaardigheid	X	Leesvaardigheid		Taalbeschouwing	Interculturele competentie
Doel:										
De kinderen kunnen:										
- woorden rond een bepaald thema consolideren;										
- deze woorden volgens de correcte spelling opschrijven.										
Materiaal:										
Blad papier met woordzoeker										
Beschrijving:										
Bij een woordzoeker worden woorden in een rooster verstopt, waarbij de overige hokjes worden gevuld met willekeurige letters. Bij het zoeken moeten de kinderen de lettercombinaties in de vreemde taal herkennen, de woorden vinden en vervolgens markeren. De woorden kunnen afhankelijk van het taalniveau ofwel vooraf worden gegeven ofwel met vermelding van het thema zelfstandig worden gezocht.										
Varianten/voorbeelden:										
Kinderen maken zelf een woordzoeker rond een van tevoren bepaald onderwerp.										
Opmerkingen/tips:										
Geef de kinderen de gelegenheid om hun uitkomsten met elkaar te vergelijken.										